

**МИНИСТЕРСТВО
ЗА ЗЕМЈОДЕЛСТВО, ШУМАРСТВО
И ВОДОСТОПАНСТВО**

2068.

Прз основа на член 6 став 2, член 8 став 11 и 12, член 15 став 2, член 16 став 3, член 17 став 3, член 18 став 5, член 27 став 3 и член 29 став 2 од Законот за семенски и саден материјал на земјоделски растенија („Службен весник на Република Македонија” бр. 39/06, 89/08, 171/10 и 53/11), министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство, донесе

**П Р А В И Л Н И К
ЗА ТРГОВИЈА СО МАТЕРИЈАЛ ЗА РАЗМНОЖУ-
ВАЊЕ И САДЕН МАТЕРИЈАЛ ОД ОВОШНИ РА-
СТЕНИЈА НАМЕНЕТ ЗА ПРОИЗВОДСТВО
НА ОВОШЈЕ (*)**

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

Содржина

Со овој правилник се пропишуваат:

- видовите и количините на материјал за размножување и саден материјал на производителите на мали количини наменети за лична употреба;
- начинот на пакувањето, препакувањето и етикетањето, формата и содржината на етикетата, начинот и постапката за официјална сертификација на материјалот за размножување и саден материјал, како и условите во поглед на сортната чистота и квалитетот на садниот материјал од одделни видови овошни растенија;
- видовите и категориите на материјал за размножување и саден материјал од овошни растенија, како и поблиските услови за ставање во трговија;
- поблиските услови на снабдувачот за производство и подготовка за трговија на материјал за размножување и саден материјал од овошни растенија;
- формата и содржината и начинот за водење на евиденцијата на производството на материјал за размножување и саден материјал од овошни растенија и поблиските услови за вршење на подготовката за трговија;
- начинот и постапката за вршење на стручна контрола, како и условите за производство што треба да ги исполнува материјалот за размножување и садниот материјал;
- начинот и постапката за производство на официјално сертифициран материјал за размножување и саден материјал од овошни видови како и роковите, формата и содржината на пријавата;
- одделните видови и категории на материјалот за размножување и саден материјал од овошни растенија и поблиските услови за нивен увоз;
- количествата на саден материјал од видови овошни растенија во оригинално пакување кои можат да се увезуваат за лична употреба.

Член 2

Значење на поимите

Поимите употребени во овој правилник, го имаат следното значење:

1. **Материјал за размножување** е семе, делови од растенија или цели растенија вклучително и садни подлоги, наменети за размножување и производство на овошни растенија;

2. **Саден материјал** се цели растенија добиени со генеративно или вегетативно размножување, наменети за производство на овошје;

3. **Сорта** е група на растенија во рамките на најниска ботаничка класификација, која се: определува со изразени карактеристики кои произлегуваат од одреден генотип или од комбинација од генотипови; разликува од кој било друга група на растенија, барем по една од изразените карактеристики и третира како целина доколку тие карактеристики во размножувањето се постојани;

4. **Снабдувач** на материјал за размножување и саден материјал на овошни растенија е секое домашно или странско, правно или физичко лице кое врши една или повеќе од следниве дејности: производство, пакување, етикетање, трговија и увоз или извоз на материјал за размножување и саден материјал од овошни растенија;

5. **Трговија** е понуда за продажба или продажба и дистрибуција на материјал за размножување и саден материјал од овошни растенија на трето лице, односно секоја дистрибуција на материјал за размножување и саден материјал од овошни растенија наменети за трговија;

6. **Надлежен орган** е Управата за семе и саден материјал (во понатамошниот текст: Управата) во состав на Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство;

7. **Официјален орган за сертифицирање** е правно лице на кое му е дадено јавно овластување за стручна контрола на поле и во лабораторија на материјалот за размножување и садниот материјал од овошни растенија;

8. **Партија** е број и количество на материјал за размножување и саден материјал од овошни растенија од ист вид, сорта и категорија, која се препознава по потеклото, е со ист квалитет и е хомогена по состав.

Член 3

Родови и видови на овошни растенија

(1) Овошни растенија се растенија од наведените родови и видови, кои се наменети за производство на овошје, но не и за украсни потреби:

- *Actinidia chinensis* L. актинидија
- *Aronia melanocarpa* L. аронија
- *Castanea sativa* Mill. костен
- *Citrus* L. цитруси
- *Corylus avellana* L. лешник
- *Cydonia oblonga* Mill. дуња
- *Diospyros kaki* L. F. Trumb јапонско јаболко
- *Ficus carica* L. смоква
- *Fortunella Swingle* вид цитрус
- *Fragaria* L. јагода
- *Juglans regia* L. орев
- *Malus* Mill. јаболко
- *Mespilus germanica* L. мушмула
- *Olea europaea* L. маслинка
- *Pistacia vera* L. фисташка
- *Poncirus* (L.) Raf. трилистен лимон
- *Prunus amygdalus* Batsch. бадем
- *Prunus armeniaca* L. кајсија
- *Prunus avium* L. цреша
- *Prunus cerasus* L. вишна
- *Prunus domestica* L. слива
- *Prunus persica* (L.) Batsch. праска, нектарина
- *Prunus salicina* Lind. јапонска слива
- *Punica granatum* L. калинка
- *Pyrus* L. круша
- *Ribes* L. рибизла, оғрозд
- *Rosa* sp. L. шипка
- *Rubus* L. капина, малина
- *Vaccinium* L. боровинка
- *Zyziphus jujuba* Mill. кинеска урма

(*) Со овој правилник се врши усогласување со Директивата 2008/90/ЕЗ на Советот на Европската Унија од 29 септември за пласирање на материјал за расаднување на овошни растенија и овошни растенија наменети за производство на овошје, CELEX број 32008L0090.

(2) Одредбите на овој правилник се однесуваат и на подлоги и материјал за размножување кој припаѓа на други родови, видови или нивни хибриди, ако на нив е накалемен или се предвидува да биде накалемен материјал за размножување од видовите и родовите наведени во став 1 на овој член.

Член 4

Категории на материјал за размножување и саден материјал

Материјалот за размножување и садниот материјал може да биде во следните категории:

1. **Предосновен (предбазичен) материјал** е материјал за размножување:

- произведен согласно општо прифатените методи и шеми за одржување на автентичноста на сортата, вклучувајќи ги релевантните помолошки карактеристики и согласно методите за спречување на ширење на штетни организми;
- наменет за производство на основен (базичен) материјал;
- кој ги исполнува условите за предосновен материјал, утврдени за одделни овошни видови со овој правилник;
- за кој врз основа на официјална сертификација е потврдено дека ги задоволува условите од оваа точка.

2. **Основен (базичен) материјал** е материјал за размножување:

- кој е произведен на вегетативен начин од предосновниот материјал, директно или преку одреден број циклуси согласно општо прифатените методи и шеми со цел одржување на автентичноста на сортата, вклучувајќи ги нејзините релевантни помолошки карактеристики, и произведен согласно методите за спречување на ширење на штетни организми;
- наменет за производство на сертифициран материјал,
- кој ги исполнува условите за основен материјал утврдени за одделни овошни видови со овој правилник;
- кој врз основа на официјална сертификација е потврдено дека ги задоволува условите од оваа точка.

3. **Сертифициран материјал** е:

а) материјал за размножување:

- произведен директно на вегетативен начин од основен или предосновен материјал, или ако е наменет да се користи за производство на генеративни подлоги, со семе добиено од подлоги кои припаѓаат на категоријата основен материјал;
- наменет за производство на овошен саден материјал;
- кој ги исполнува условите за сертифициран материјал, утврдени за одделни овошни видови со овој правилник;
- кој врз основа на официјална сертификација е потврдено дека ги задоволува условите од оваа точка.

б) саден материјал:

- произведен директно од сертифициран, основен или предосновен материјал за размножување;
- наменет за производство на овошје;
- кој ги исполнува условите за сертифициран саден материјал, утврдени за одделни овошни видови со овој правилник;
- кој врз основа на официјална сертификација ги задоволува условите од оваа точка.

4. **CAC (Conformitas Agraria Communitatis) или стандарден материјал** е материјал за размножување и саден материјал кој:

- има сортна автентичност и адекватна сортна чистота;
- наменет е за производство на материјал за размножување, саден материјал и /или за производство на овошни плодови,
- кој ги исполнува условите за категорија CAC материјал, согласно одредбите на овој правилник;

Член 5

Производители на саден материјал за лична употреба

За производителите на саден материјал за лична употреба кои произведуваат до вкупно 100 броја од сите дрвенести овошни видови наведени во табела 2 од Прилог 1 кој е составен дел на овој правилник, и до вкупно 300 броја од сите јагодести овошни видови наведени во табела 3 од Прилог 1 на овој правилник, упис во регистрот на снабдувачи не е задолжителен согласно член 6 став 1 од Законот за семенски и саден материјал за земјоделски растенија.

II. УСЛОВИ ЗА СТАВАЊЕ ВО ТРГОВИЈА НА МАТЕРИЈАЛОТ ЗА РАЗМНОЖУВАЊЕ И САДНИОТ МАТЕРИЈАЛ

Член 6

Општи услови за ставање во трговија

(1) Материјалот за размножување и садниот материјал можат да се стават во трговија ако:

а) Материјалот за размножување е официјално сертифициран како категорија предосновен, основен, сертифициран или CAC (стандарден) материјал.

б) Садниот материјал е официјално сертифициран како категорија сертифициран и/или CAC (стандарден) саден материјал.

(2) Со материјал за размножување и саден материјал кој содржи генетски модифициран организам, се тргува само ако е во согласност со Законот за генетски модифицирани организми (*1).

(3) Кога производитите добиени од овошни растенија се наменети за храна или се додадени во храната, со материјалот за размножување и садниот материјал се тргува само ако храната која произлегува од овој материјал е добиена во согласност со Законот за безбедност на храна (*2).

(4) Покрај условите од став 1 од овој член, со соодветни количини на материјал за размножување и саден материјал наменет за испитување или научни цели, селекција и зачувување на генетската разновидност, може да се тргува на домашниот пазар, од страна на овластени снабдувачи. Во тој случај материјалот за размножување и садниот материјал треба да бидат јасно обележани и да ги исполнуваат условите согласно Законот за здравјето на растенијата (*3).

Член 7

Посебни услови за ставање во трговија во поглед на сортната чистота на материјалот за размножување и садниот материјал

(1) Посебните услови во поглед на сортната чистота на материјалот за размножување и садниот материјал се однесуваат на родовите, видовите и нивните хибриди, како и на подлогите од член 3 на овој правилник, без оглед на применетиот начин на размножување, а имајќи го предвид производниот циклус на поодделните овошни видови.

(2) Материјалот за размножување и садниот материјал од сите категории кој се става во трговија треба да е сортно чист и соодветен на родот и видот на кој припаѓаат.

(3) Материјалот за размножување и садниот материјал од сите категории се ставаат во трговија ако на сертификатот за конечно сертифициран материјал за размножување и саден материјал е наведено името на сортата. Во случај кога материјалот за размножување е подлога, со него може да се тргува ако на сертификатот е наведен родот, видот или хибрирот.

(4) Со материјалот за размножување и садниот материјал од сите категории може да се тргува доколку сортата е:

- правно заштитена согласно прописите за заштита на новите сорти, или
- општо позната (ако е официјално регистрирана во земја членка на Европска Унија или е предмет на барање и постапка за официјална регистрација); или
- официјално регистрирана во националната сортна листа или во листата на препорачани сорти за овошни растенија; или
- ако за сортата се води евиденција согласно Прилог 2 кој е составен дел од овој правилник, во случај кога сортата не ги исполнува условите од алинеи 1, 2 и 3 од овој став.

(5) Во случај кога сортата е општо позната и официјално регистрирана, со материјалот за размножување и садниот материјал може да се тргува ако на сертификатот за конечно сертифициран материјал за размножување и саден материјал е наведено официјалното име на сортата.

(6) Во случај кога сортата е во постапка за официјална регистрација, како име на сортата се користи предложеното име на сортата од селекционерот, до моментот на нејзино признавање и регистрирање.

(7) За сортата од став 4 алинеја 4 од овој член, се користи името на сортата од евиденцијата која се води согласно Прилог 2 на овој правилник. Во тој случај, сортната чистота на материјалот за размножување и садниот материјал се одредува врз основа на описот на карактеристиките на сортите и степенот на изразеност на одделните својства наведени во Прилог 2 на овој правилник.

Член 8

Посебни услови за ставање во трговија во поглед на квалитетот на материјалот за размножување и садниот материјал

(1) Посебните услови во поглед на квалитетот на материјалот за размножување и садниот материјал се однесуваат на родовите, видовите и нивните хибриди, како и на подлогите од член 3 на овој правилник, без оглед на применетиот начин на размножување, а имајќи го предвид производниот циклус на поодделните овошни видови.

(2) Материјалот за размножување и садниот материјал од сите категории може да се стави во трговија доколку има задоволителна вегетативна развиеност без знаци на оштетувања кои би можеле да влијаат на квалитетот и би ја намалиле неговата употребна вредност.

(3) Посебните услови во поглед на квалитетот за најмалата вегетативна развиеност на материјалот за размножување и садниот материјал потребни за ставање во трговија, се дадени во Прилог 1 на овој правилник.

III. УСЛОВИ ЗА ПРОИЗВОДСТВО НА МАТЕРИЈАЛ ЗА РАЗМНОЖУВАЊЕ И САДЕН МАТЕРИЈАЛ

Член 9

Општи услови

(1) Материјалот за размножување и садниот материјал треба да потекнува од предосновни, основни и САС (стандардни) матични растенија, добиени согласно постапките и методите за избор, добивање и одржување на матичните растенија, наведени во Прилог 3 кој е составен дел од овој правилник.

(2) Матичните растенија треба да припаѓаат на сортата согласно член 7 ставови (2) и (4) од овој правилник.

(3) Материјал за размножување и саден материјал за категориите предосновен, основен и сертифициран материјал, се произведува за следните овошни видови:

- јаболко (*Malus Mill*), круша (*Pyrus L.*), дуња (*Cydonia oblonga Mill*);
- видовите од родот *Prunus L.*: цреша (*Prunus avium L.*), вишна (*Prunus cerasus L.*), праска и нектарина (*Prunus persica (L.) Batsch.*), слива (*Prunus domestica L.*), јапонска слива (*Prunus salicina Lind.*), кајсија (*Prunus amoeniaca L.*) и бадем (*Prunus amygdalus Batsch.*);
- леска (*Corylus avellana L.*), јагода (*Fragaria L.*)

Член 10

Начин на водење на евиденција на производството

(1) Снабдувачот ги следи и евидентира следните критични точки во процесот на производство, кои директно влијаат врз квалитетот на материјалот за размножување и садниот материјал:

- планот и начинот на производство;
- квалитетот на употребениот материјал за размножување во производството;
- начинот на сееење на семето, односно садење и пресадување на материјалот за размножување;
- технологијата на одгледување на матичните растенија и растилата во расадникот;
- начиниот и постапките за размножување на материјалот;
- хемиските средства со кои се третира материјалот за размножување и садниот материјал;
- хигиената;
- видот на амбалажа;
- начинот на пакување и етикетање;
- складирањето, чувањето и транспортот.

(2) Снабдувачот кој произведува материјал за размножување и саден материјал треба да води евиденција за официјално сертифицираните матичните растенија од сите категории, со податоци за: снабдувачот (адреса, регистарски број и датум на упис во регистарот); локацијата; скицата на локацијата со вртани матични растенија; здравствениот статус; категоријата; видот на матични растенија; потеклото на употребениот материјал за добивање на матичните растенија; годината и растојанието на садење; овошниот вид, сортата, подлогата, бројот на растенијата; годината на одбирање; бројот и датумот на сертификатот за конечно сертифицирани матични растенија.

(3) Евиденцијата за матичните растенија треба да биде заверена и потпишана од снабдувачот и од одговорното лице на официјалниот орган за сертифицирање.

(4) Снабдувачот треба да води евиденција за произведениот материјал за размножување и саден материјал од овошни растенија на образец со формат А4 во бела боја даден во Прилог 5 кој е составен дел на овој правилник.

(5) Снабдувачот треба да води евиденција за употребениот материјал за размножување и саден материјал од овошни растенија на образец со формат А4 во бела боја даден во Прилог 6 кој е составен дел на овој правилник.

(6) Снабдувачот треба да води евиденција за продадениот материјал за размножување и саден материјал од овошни растенија на образец со формат А4 во бела боја даден во Прилог 7 кој е составен дел на овој правилник.

(7) Снабдувачот треба да води евиденција за набавениот материјал за размножување и саден материјал од овошни растенија на образец со формат А4 во бела боја даден во Прилог 8 кој е составен дел на овој правилник.

IV. УСЛОВИ ЗА ПОДГОТОВКА ЗА ТРГОВИЈА СО МАТЕРИЈАЛ ЗА РАЗМНОЖУВАЊЕ И САДЕН МАТЕРИЈАЛ

Член 11

Начин на пакување и етикетање

(1) Во текот на производството и трговијата, снабдувачот треба да го пакува материјалот за размножување и садниот материјал одделно или во збирни количини (снопови) од иста партија.

(2) Материјалот за размножување од сите категории се пакува во снопови по 50 или 100 броја во сноп. Семето се пакува во соодветна амбалажа со нето тежина која ја одредува снабдувачот.

(3) Розетите од јагода се пакуваат во амбалажа без врзување во снопови.

(4) Снабдувачот може во текот на пакување, чување, транспорт или испорака, да го здружи материјалот за размножување и садниот материјал од различни партии, под услов да води евиденција за составот и потеклото на поединечните партии во збирното количество.

(5) За пакување на материјалот за размножување и садниот материјал се употребува амбалажа од материјали кои најсоодветно можат да го заштитат материјалот од оштетување при транспорт, манипулација и складирање.

(6) Пакувањето на материјалот за размножување не би можело да се отвори без да има остатоци од оштетување на пакувањето или на етикетите.

(7) Материјалот за размножување од сите категории и розетите јагоди се етикетаат на збирните пакувања, додека садниот материјал се етикета поединечно.

Член 12

Форма и содржина на етикета

(1) Етикетата од член 11 став (7) од овој правилник треба да е направена од претходно неупотребуван материјал и отпорен на влага. Содржината на етикетата треба да биде испечатена со небришлива и фотостабилна боја на македонски јазик. Димензијата на етикетата треба да изнесува 110 mm x 70 mm.

(2) Во зависност од категоријата на материјалот за размножување и садниот материјал, етикетата треба да биде во:

- бела боја со дијагонална виолетова линија за иницијален или предосновен материјал за размножување;
- бела боја за основен материјал за размножување;
- сина боја за категорија сертифициран материјал за размножување и саден материјал;
- портокалова боја за стандарден (САС) материјал за размножување и саден материјал.

(3) Етикетата треба да ги содржи следните податоци:

- Ознака за "ЕУ квалитет";
- Држава на производство;
- Надлежен орган за сертифицирање;
- Регистерски број на снабдувачот;
- Име на снабдувачот;
- Датум на издавање на сертификатот на снабдувачот;
- Сериски број на етикетата;
- Број на партијата;
- Ботаничко име на видот;
- Име на сортата, а во случај на подлога име на подлогата или нејзина ознака;
- Количина;
- Категорија;
- Вид на материјал за размножување и саден материјал.

(4) По исклучок од став (3) на овој член, етикетата за предосновен, основен и сертифициран материјал за размножување и саден материјал не треба да ги содржи податоците од став (3) алинеи 4, 5 и 6 од овој член, а треба да содржи ознака за безвирусен материјал (б.в) или за вирус тестиран (в.т) материјал.

V. НАЧИН И ПОСТАПКА ЗА ВРШЕЊЕ НА СТРУЧНА КОНТРОЛА И ОФИЦИЈАЛНА СЕРТИФИКАЦИЈА НА ПРОИЗВОДСТВОТО НА МАТЕРИЈАЛ ЗА РАЗМНОЖУВАЊЕ И САДЕН МАТЕРИЈАЛ

Член 13

Стручна контрола на матични растенија

(1) Стручна контрола на матичните растенија се врши врз основа на пријава поднесена од снабдувачот кој произведува материјал за размножување и саден материјал, најдоцна до 30 април во тековната година.

(2) Пријавата од став (1) на овој член се поднесува на образец со формат А4 во бела боја даден во Прилог 9 кој е составен дел на овој правилник.

(3) Врз основа на пријавата од став 1 на овој член, официјалниот орган за сертифицирање врши стручна контрола на матичните растенија која опфаќа преглед на записите и доказите на снабдувачот со кои се потврдува дека се исполнети постапките и методите за избор, добивање и одржување на матичните растенија од секоја категорија, наведени во Прилог 3 на овој правилник.

(4) Стручната контрола опфаќа и утврдување на сортната чистота на избраните и на добиените матични растенија од секоја категорија.

(5) Стручната контрола од став (4) се врши со визуелни помолошки или лабораториски молекуларни методи и со проверка на документацијата на снабдувачот за потеклото на материјалот за добивање на матичните растенија.

(6) Стручната контрола за утврдување на сортната чистота на предосновни матични растенија се врши во референтен колекциски насад одвоен од локацијата каде што се одржуваат растенијата кандидати за предосновни матични растенија. Колекцискиот насад се добива на тој начин што секое избрано предосновно матично растение вегетативно се размножува на најмалку три растенија, кои се следат и контролираат во текот на вегетацијата.

(7) Стручната контрола за утврдување на сортната чистота на основните матични растенијата се врши најмалку еднаш и тоа што е можно порано во животниот век на растенијата. Контролата на помолошките особини на сортата се врши на тој начин што една година ќе се дозволи цветање и оплодување, или пак од секоја партија на основни матични растенија вегетативно ќе се размножат најмалку три растенија кои се следат во референтен колекциски насад, одвоен од локацијата каде што се одржуваат матичните растенија.

(8) Стручната контрола за утврдување на сортната чистота на избраните стандардни (САС) матични растенијата наменети за калем гранки, резници, коренови изданоци, избојци, семе и розети од јагоди, се врши еднаш и тоа кога растенијата стапуваат во период на плоносење и даваат типични плодови за видот и сортата. Сортната чистота на избраните стандардни (САС) матични растенијата наменети за производство на вегетативни подлоги се врши кога растенијата имаат типични вегетивни карактеристики за видот, родот или хибрирот.

(9) Официјалниот орган за сертифицирање изготвува записник за извршена стручна контрола на матични растенија од овошни видови на образец со формат А4 во бела боја даден во Прилог 10 кој е составен дел на овој правилник.

(10) Врз основа на записникот од став 9 на овој член, официјалниот орган за сертифицирање издава Сертификат за извршена стручна контрола на матични растенија од овошни видови, на образец со формат А4 во бела боја даден во Прилог 11 кој е составен дел на овој правилник.

Член 14

Официјална сертификација на матични растенија

(1) Официјална сертификација на матичните растенија врши Управата со издавање на сертификат за конечно сертифицирани матични растенија, на образец со формат А4 во бела боја даден во Прилог 12 кој е составен дел на овој правилник.

(2) Сертификатот од став (1) на овој член се издава врз основа на сертификатот од член (13) став (10) и документ за здравствена состојба на матичните растенија согласно Законот за здравјето на растенијата.

(3) Врз основа на сертификатот од став (1) на овој член, се издава етикетата за секое матично растение со жолта боја, направена од претходно неупотребуван материјал и отпорен на влага. Содржината на етикетата треба да биде испечатена со небришлива и фотостабилна боја на македонски јазик. Димензијата на етикетата треба да изнесува 110 mm x 70 mm.

(4) Етикетата на матичното растение треба да ги содржи следните податоци:

- Надлежен орган за сертифицирање;
- Регистерски број на снабдувачот;
- Име на снабдувачот;
- Година на официјална сертификација;
- Сериски број на етикетата;
- Ботаничко име на видот (македонско и латинско име)

- Име на сортата, а во случај на подлога име на подлогата или нејзина ознака,

- Вид на категорија матично растение (предосновно, основно, САС (стандардно)).

(5) Етикетите за секое матично растение се издаваат еднаш и се прицврстуваат на видливо место на матичните стебла.

(6) Конечно сертифицираните матични растенија од сите категории може да се употребат за производство на материјал за размножување и саден материјал почнувајќи од годината на нивното официјално сертифицирање, за период од најмногу:

- 20 години за производство на калем гранки и вегетативни подлоги кај јаголбо (Malus Mill.), круша (Pyrus L.), дуња (Cydonia oblonga Mill.) и мушмула (Mespilus germanica L.) и 30 години за матични растенија за производство на семе;

- 15 години за производство на калем гранки и вегетативни подлоги и 30 години за матични растенија за производство на семе, кај видовите од родот Prunus L.;

- 25 години кај леска (Corylus avellana L.), маслинка (Olea europaea L.), орев (Juglans regia L.), јапонско јаголбо (Diospyros kaki), фисташка (Pistacia vera L.), актинидија (Actinidia chinensis L.), шипка (Rosa rugosa L., Rosa canina L.),

- 30 години за костен (Castanea sativa L.), кинеска урма (Zyziphus jujuba), смоква (Ficus carica L.), калинка (Punica granatum L.) за семе од јапонско јаголбо (Diospyros kaki);

- 40 години за производство на семе, за видовите од родот Citrus L, Poncirus Raf., Fortunella Swingle;

- 10 години за капина (Rubus L.), рибизла (Ribes L.), боровинка (Vaccinium L.), огрозд (Ribes grosularia L.), аронија (Aronia melanocarpa L.),

- 5 години за малина (Rubus L.);

- 1 година кај јагода (Fragaria L.).

Член 15

Стручна контрола на конечно сертифицирани матични растенија

(1) Конечно сертифицираните матични растенија стручно се контролираат во периодот кога се употребуваат за производство на материјал за размножување и саден материјал наведен во член 14 став (6) од овој правилник. Стручната контрола опфаќа визуелна проверка за евентуално присуство на мутантни или други промени нетипични за сортата.

(2) Официјалниот орган за сертифицирање ја врши стручната контрола од став (1) на овој член секоја година на предосновните и основните матични растенија, и секоја трета година на САС (стандардните) матични растенија.

(3) Доколку при стручната контрола се утврдат негативни промени на матичните растенија (мутација, оштетување, заболување и сл.), истите се одбележуваат со црвена мрсна боја, се отстрануваат од насадот и се бришат од евиденцијата за матични растенија.

(4) Официјалниот орган за сертифицирање издава сертификат за извршената стручна контрола на матичните растенија на образец со формат А4 во бела боја даден во Прилог 11 на овој правилник.

(5) Управата ја потврдува исправноста на конечно сертифицираните матични растенија со издавање на Сертификат за конечно сертифицирани матични растенија, на образец со формат А4 во бела боја даден во Прилог 12 на овој правилник, и при тоа не издава етикеги за нив, согласно член 14 став (3) од овој правилник.

(6) Доколку при стручната контрола се утврди оштетување на етикетата од член 14 став (3) од овој правилник, Управата може да издаде нова етикета за матичното растение со исти податоци содржани на оштетената етикета. Потребата за издавање на нова етикета се потврдува со стручната контрола во сертификатот.

Член 16

Стручна контрола на производството и официјална сертификација на материјал за размножување и саден материјал

(1) Стручна контрола над производството на материјал за размножување и саден материјал, се врши врз основа на пријава поднесена од снабдувачот, најдоцна до 30 април во тековната година.

(2) Пријавата за стручна контрола над производството од став 1, се поднесува на образец со формат А4 во бела боја даден во Прилог 13 кој е составен дел на овој правилник.

(3) Официјалниот орган за сертифицирање врши најмалку две стручни контроли на производството во текот на вегетацијата.

(4) Контролата се врши на растенијата за кои Управата има издадено Сертификат за конечно сертифицирани матични растенија, како и на садниот материјал добиен согласно постапките и методите наведени во точка 2 Прилог 3 од овој правилник.

(5) При стручните контроли се утврдува бројот на матичните растенија кои се во производство, состојбата со нивната вегетативна развиеност и се врши проценка на количината на материјал за размножување кој може да се добие од нив.

(6) Со стручните контроли се утврдува сортна чистота на садниот материјал врз основа на документацијата на снабдувачот за потеклото на материјалот за размножување употребен за производство на садниот материјал.

(7) Со стручната контрола се проверува дали материјалот за размножување и садниот материјал ги исполнуваат условите во поглед на квалитетот за најмалата вегетативна развиеност согласно Прилог 1 на овој правилник.

(8) Стручната контрола за квалитет на семето се врши според методите наведени во Прилог 4 кој е составен дел на овој правилник.

(9) Стручните контроли се вршат во присуство на одговорно стручно лице на снабдувачот.

(10) За секоја стручна контрола, официјалниот орган за сертифицирање составува Записник за извршена стручна контрола на производство на материјал за размножување и саден материјал од овошни растенија, на образец со формат А4 во бела боја даден во Прилог 14 кој е составен дел на овој правилник. Записникот се изготвува во два примерока, од кои едниот се доставува до снабдувачот.

(11) Официјалниот орган за сертифицирање го сертифицира материјалот за размножување и садниот материјал како:

- основен материјал за размножување ако е добиен од уредно сертифицирани предосновни (предбазични) матични растенија;

- основен материјал за размножување од II генерација ако е добиен од уредно сертифицирани основни (базични) матични растенија согласно постапката наведена во точка (1.2) став (1) во Прилог 3 на овој правилник;

- сертифициран материјал за размножување и саден материјал ако е добиен од уредно сертифицирани основни (базични) матични растенија и/или од основни матични растенија од II генерација,

- САС (стандарден) материјал за размножување и саден материјал, ако е добиен од уредно сертифицирани САС матични растенија

(12) Официјалниот орган за сертифицирање издава сертификат за извршена стручна контрола на производството на материјал за размножување и саден материјал од овошни растенија, на образец со формат А4 во бела боја даден во Прилог 15 кој е составен дел на овој правилник.

(13) Врз основа на сертификатот од став (12) на овој член и документ за здравствената состојба на материјалот за размножување и садниот материјал согласно Законот за здравјето на растенијата, Управата издава сертификат за конечно сертифициран материјал за размножување и саден материјал од овошни растенија на образец со формат А4 во бела боја даден во Прилог 16 кој е составен дел на овој правилник.

Член 17

Стручна контрола на материјал за размножување и саден материјал произведен во други држави

(1) Во постапка на стручна контрола и официјална сертификација согласно овој правилник, може да се стави материјал за размножување произведен во една од државите членки на Европска унија или во трета држава на која и е призната истоветноста во производството, согласно Законот за семенски и саден материјал на земјоделските растенија, и доколку надлежниот орган за сертификација на таа држава, официјално го сертифицирал материјалот за размножување и садниот материјал како предосновен, основен или сертифициран.

(2) Стручна контрола над производството на материјал за размножување и саден материјал од став (1) од овој член се врши врз основа на пријава поднесена од снабдувачот, најдоцна до 30 април во тековната година.

(3) Пријавата за стручна контрола од став (2) на овој член, се поднесува на образец со формат А4 во бела боја даден во Прилог 13 на овој правилник.

VI. УСЛОВИ ЗА УВОЗ НА МАТЕРИЈАЛ ЗА РАЗМНОЖУВАЊЕ И САДЕН МАТЕРИЈАЛ

Член 18

Услови за увоз на видови и категории на материјал за размножување и саден материјал од овошни растенија

Покрај исполнување на условите од член 26 и член 27 од Законот за семенски и саден материјал за земјоделски растенија, снабдувачот треба да достави извештај за увезените количества на материјал за размножување и саден материјал од родовите и видовите наведени во член 3 од овој правилник и категориите наведени во член 4 од овој правилник до Управата, најдоцна 30 дена од денот на увозот.

Член 19

Увоз на саден материјал во оригинално пакување за лична употреба

Саден материјал во оригинално пакување за лична употреба може да се увезува согласно член 29 од Законот за семенски и саден материјал за земјоделски растенија и тоа најмногу во количество до 30 броја од сите овошни видови или хибриди.

VII. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 20

Преодни одредби

Матичните растенија од категорија САС (стандардни), одбрани и признати согласно Правилникот за постапката за одбирање и признавање на матични растенија и насади за производство на земјоделски саден материјал („Службен весник на СРМ“ бр. 13/76), не подлежат на официјална сертификација и етикетање до 31 декември 2012 година.

Член 21

Престанување на важноста на прописите

Со денот на влегување во сила на овој правилник престанува да важи Правилникот за нормите на квалитетот, пакувањето, пломбирањето и декларирањето на садниот материјал на земјоделски растенија („Службен весник на СРМ“ бр. 45/75), Правилникот за утврдување на сортната чистота на земјоделскиот саден материјал („Службен весник на СРМ“ бр. 13/76) и Правилникот за постапката за одбирање и признавање на матични растенија и насади за производство на земјоделски саден материјал („Службен весник на СРМ“ бр. 13/76).

Член 22

Влегување во сила на правилникот

Овој правилник влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 18-140/3
16 јуни 2011 година
Скопје

Министер,
Љупчо Димовски, с.р.

(¹) Законот за генетски модифицирани организми („Службен весник на Република Македонија“ бр. 35/08) усогласен со Директивата 2001/18/ЕЗ на Советот на Европската Унија од 12 март за намерно ослободување на генетски модифицирани организми во животната средина, CELEX број 32001L0018.

(²) Законот за безбедност на храна („Службен весник на Република Македонија“ бр. 157/10 и 53/11) усогласен со Регулативата 1829/2003 на Советот на Европската Унија од 22 септември за генетски модифицирана храна и храна за животни, CELEX број 32003R1829.

(³) Законот за здравјето на растенијата („Службен весник на Република Македонија“ бр. 29/05, 81/08, 20/09, 57/10 и 17/11) усогласен со Директивата 2000/29/ЕЗ на Советот на Европската Унија од 8 мај за воведување на заштитни мерки против штетните организми на растенијата или растителните производи и нивно ширење во Заедницата, CELEX број 32000L0029.

ПРИЛОГ 1: Посебни услови во поглед на квалитетот и најмалата вегетативна развиеност на материјалот за размножување и садниот материјал

I. Материјал за размножување:

а) Семе е материјал за размножување на овошните растенија наменето за добивање на генеративни подлоги и семенци. Семето од одделни овошни видови е квалитетно доколку има најмала вредност за аналитичка чистота и животоспособност наведена во табела 1.

Табела 1. Квалитет на семе од овошните видови

Ред. Бр.	Вид	Аналитичка чистота min. (%)	Живото-Способност min. (%)
1.	Бадем	95	85
2.	Вишна	90	80
3.	Слива, џанка	95	80
4.	Кајсија	95	80
5.	Магрива	95	75
6.	Дива цреша	95	75
7.	Праска	95	75
8.	Јаболко	85	85
9.	Дуња	85	85
10.	Круша	85	85
11.	Орев	95	80
12.	Цитруси	90	80
13.	Кинеска урма	90	80
14.	Маслинка	95	80
15.	Актинидија	90	80
16.	Шипка	90	80
17.	Фисташка	90	85
18.	Аронија	90	80
19.	Јапонско јаболко	90	80

б) Калем гранки се делови од летораста или едногодишни гранчиња кои се технолошки (физиолошки) зрели, здрави, неоштетени, со добро развиени и здрави пупки. Гранките треба да имаат најмала должина од 25 cm, или да имаат најмалку 10 пупки со дебелина од 0,5 до 2 cm.

в) Резници се делови од летораста (зелени резници) и едно или двегодишни гранчиња (зрели резници), како и делови од коренов систем (коренови резници). Дебелината на зелените резници треба да изнесува од 0,3 cm до 0,5 cm, на зрелите резници од 0,5 cm до 1,2 cm и на кореновите резници од 0,5 cm до 0,8 cm. Резниците треба да се здрави и неоштетени.

г) Ожилени резници се растенија со целосен или нецелосен циклус на вегетативен развиток (зелени и зрели). Ожилените резници треба да се здрави и неоштетени. Коренот треба да има најмалку 5 развиени жили со најмала должина од 5 cm. Височината на надземниот дел треба да изнесува најмалку 20 cm, со пречник непосредно над кореновиот врат од 5 mm до 12 mm.

д) Избојци (вегетативни подлоги) се ожилени гранчиња кои се добиваат од адвентивните пупки на кореновиот врат од матичното растение. Коренот треба да има најмалку 5 развиени жили со најмала должина од 5 cm. Должината на надземниот дел треба да биде најмалку 25 cm, а пречникот на височина од 20 cm да е поголем од 0,5 cm. Избојците треба да се зрели, здрави и неоштетени.

ѓ) **Изданоци** се ожилени гранчиња кои се добиваат од адвентивните пупки на кореновиот систем од матичното растение. Изданоците треба да се зрели, здрави и неоштетени. Изданоците од малина и капина треба да имаат коренов систем со најмалку 5 жили и должина од најмалку 5 cm. Должината на надземниот дел треба да е најмалку 30 cm, да има дијаметар поголем од 0,5 cm и да има најмалку 3 добро развиени пупки. Изданоците од вишна и слива треба да имаат коренов систем со најмалку 3 жили чија должина е најмалку 10 cm. Должината на надземниот дел треба да изнесува најмалку 50 cm, а дијаметарот на височина од 20 cm да биде најмалку 0,8 cm.

е) **Семенци (генеративни подлоги)** се едногодишни или двегодишни растенија добиени од семе. Тие треба да се здрави, зрели и неоштетени. Семенците треба да имаат коренов систем со најмалку 3 скелетни жили жили. Должината на секоја жила да изнесува најмалку 10 cm. Висината на надземниот дел треба да изнесува најмалку 30 cm. Дијаметарот непосредно над кореновиот врат за орев треба да биде поголем од 1 cm, а за останатите овошни видови поголем од 0,8 cm.

ж) **Окуланти** се калемени растенија со целосен едногодишен вегетативен циклус. Тие треба да се зрели, здрави и неоштетени и треба да имаат најмалку 5 развиени коренови жили со најмала должина од 15 cm. Должината на надземниот дел треба да изнесува најмалку 30 cm, а дијаметарот непосредно над кореновиот врат да изнесува најмалку 0,8 cm.

II. Саден материјал (овошни садници):

Садниот материјал (овошни садници) се едногодишни или двегодишни цели растенија, наменети за садење и производство на овошни плодови. Садниците од сите дрвенести овошни видови треба да бидат со зрела дрвесина на стеблото. Калемениите садници треба да имаат добро сраснување на спојното место. Калемениот дел треба да прекрива најмалку 60% од вкупната површина на подлогата. Пожелно е едногодишните садници да се разгранети на височина од 50 до 80 cm со најмалку 5 предвремени гранчиња со должина од најмалку 15 cm. Двегодишните садници треба да имаат 3 до 4 добро распоредени примарни гранки. Садниците треба да бидат здрави и неоштетени од град, мраз и глодари.

Табела 2. Посебни услови во поглед на квалитетот за најмалата вегетативна развиеност на садниот материјал за одделни дрвенести овошни видови:

Овошен вид	Подлога	Надземен дел, стебло		Коренов систем
		Најмала висина на садницата измерена од кореновиот врат (cm):	Најмала дебелина на стебло измерена на 15 cm над спојното место (cm),	Број и должина на корените, (cm)
Јаболко	Генеративна (семенец) или бујна вегетативна	100	1,0	Најмалку 3 скелетни корени со должина над 15 cm
	Среднобујна вегетативна	100	1,0	Најмалку 5 скелетни корени со должина над 15 cm
	Слабобујна вегетативна			
Круша	Генеративна	100	1,0	Најмалку 3 скелетни

	(семенец)			корени со должина над 15 cm
	Дуња, вегетативна	100	1,0	Најмалку 5 скелетни корени со должина над 15 cm
Дуња	Дуња, вегетативна	100	1,0	Најмалку 5 скелетни корени со должина над 15 cm
Мушмула	Дуња, вегетативна	100	1,0	Најмалку 5 скелетни корени со должина над 15 cm
Слива, јапонска слива, џанка	Семенец од џанка или слива	100	1,0	Најмалку 3 скелетни корени со должина над 15 cm
	Вегетативна	100	1,0	Најмалку 5 скелетни корени со должина над 15 cm
Кајсија	Семенец од дива кајсија (зерзелија)	100	1,0	Најмалку 3 скелетни корени со должина над 15 cm
	Семенец од слива	100	1,0	
	Вегетативна	100	1,0	Најмалку 5 скелетни корени со должина над 15 cm
Праска	Генеративна или вегетативна	100	1,0	Најмалку 3 скелетни корени со должина над 15 cm
Цреша	Дива цреша, магрива	100	1,0	Најмалку 3 скелетни корени со должина над 15 cm
	Вегетативна	100	1,0	Најмалку 5 скелетни корени со должина над 15 cm
Вишна	Дива цреша, магрива или вегетативна	100	1,0	Најмалку 3 скелетни корени со должина над 15 cm
	Облачинска (изданок)	100	1,0	Најмалку 5 корени со должина над 15 cm
Бадем	Семенец од горчлив бадем	100	1,0	Најмалку 3 скелетни корени со должина над 15 cm
Орев	Семенец од орев	100	1,5	Вретеновиден со 3 странични корени со дебелина над 0,5cm и должина над 15 cm
Лешник	Семенец од лешник	100	1,0	Најмалку 3 скелетни корени со должина над 15cm
	Изданоци на сопствен корен	80	1,0	Најмалку 5 скелетни корени со должина над 15 cm
	Ожилени резници на сопствен корен	60	1,0	
Костен	Костен	100	1,0	Најмалку 3 скелетни корени со должина над 15cm
Маслинка	Генеративна, изданоци на сопствен корен	100	1,0	Најмалку 5 скелетни корени со должина над 15cm
Јапонско јаболко	Генеративна (семенец)	100	1,0	Најмалку 3 скелетни корени со должина над 15cm

Фисташка	Генеративна (семенец)	100	1,0	Најмалку 3 скелетни корени со должина над 15cm
Кинеска урма	Генеративна (семенец)	100	1,0	Најмалку 3 скелетни корени со должина над 15cm
	Коренови изданоци	100	1,0	
Лимон	Семенец од лимон или од трилистен лимон	60	0,8	Најмалку 3 скелетни корени со должина над 15cm
	Ожилени резници на сопствен корен	50	0,8	Најмалку 5 скелетни корени со должина над 15cm
Аронија	Школувани изданоци на сопствен корен	60	0,8	Најмалку 5 скелетни корени со должина над 15cm
	Ожилени резници на сопствен корен			
Смоква	Ожилени резници на сопствен корен	60	1,2	Најмалку 5 скелетни корени со должина над 15cm
Калинка	Ожилени резници на сопствен корен	50	1,0	Најмалку 5 скелетни корени со должина над 15cm

Табела 3. Посебни услови во поглед на квалитетот за најмалата вегетативна развиеност на садниот материјал од јагодести овошни видови

Овошен вид	Минимална вегетативна развиеност
Јагода	Розетите треба да имаат најмалку 3 листа (исклучок се фриго-розетите кои пожелно е да се без листови), развиена централна пупка и корен со најмала должина од 5 cm. Кореновиот врат треба да има дијаметар најмалку 1 cm, а кај зелени свежи розети најмалку 0,8 cm.
Боровинка, рибизла, огрозд, малина и капина со нивни хибрид	Садница добиена од изданок или од резница , треба да има коренов систем со најмалку 5 жили со должина од најмалку 10 cm. Висината на надземниот дел треба да биде најмалку 30 cm кај боровинката, малината и капината со хибридите , и најмалку 40 cm кај рибизлата и огроздот . Дијаметарот на садницата треба да е поголем од 0,8 cm и да има најмалку три добро развиени пупки .
Актинидија	а) Калемена садница на генеративна подлога треба да има висина на надземниот дел најмалку 50 cm. Дебелината на стеблото над спојното место да е најмалку 1 cm. Коренот треба да има најмалку 5 скелетни жили со должина над 10cm. б) Садница добиена од ожилена резница на сопствен корен , треба да има висина на надземниот дел најмалку 40. cm, а дебелината на стеблото да е најмалку 1 cm. Коренот треба да има најмалку 5 скелетни жили со должина над 10cm.
Шипка	Садница добиена од семенец треба да има најмала висина од 50 cm и дебелина на стеблото од најмалку 0,8 cm. Коренот треба да има најмалку 3 скелетни жили со должина над 15cm.

ПРИЛОГ 2: Евиденција за сорти кои не се правно заштитени, општо познати и не се официјално запишани во националната сортна листа или во листа на препорачани сорти

CITRUS SP., FORTUNELLA SWINGLE-PONCIRUS RAF- ЦИТРУСИ И ТРИЛИСТЕН ЛИМОН

Сорта: (име и општо познати синоними)

Техника на размножување:

Забелешка според кои својства сортата се разликува од другите сорти слични на неа:

Карактеристики на сортите и степен на изразеност на одделни својства:

Летораст: црвенкасто обојување на врвот (10 до 15 cm од врвот)

-отсутствува

-присуствува

Плод: форма на врвот

-вдлабнат

-отсечен, заравнет

-округол

-малку испупчен

-многу испупчен

Плод: боја на покожица

-зелена

-зелено-жолта

-жолта

-жолто-портокалова

-портокалова

-портокалово-црвена

-румена

-црвена

-виолетова

Време на зреење на плодот

-многу рано

-рано

-средно

-доцно

-многу доцно

CORYLUS AVELLANA L. – ЛЕШНИК

Сорта: (име и општо познати синоними)

Техника на размножување:

Карактеристики на сортите и степен на изразеност на одделни својства:

Забелешка според кои својства сортата се разликува од другите сорти слични на неа:

Време на развиток на лисните пупки (појава на две ливчиња од една пупка):

-многу рано

-многу рано до рано

-рано

-среднорано

-средно

-среднодоцно

-доцно

-доцно до многу доцно

-многу доцно

Време на цутење на машкиот цвет:

-многу рано

-многу рано до рано

-рано

-среднорано

-среднодоцно

-доцно

-доцно до многу доцно

-многу доцно

Време на цутење на женскиот цвет:

-многу рано

-многу рано до рано

-рано

-среднорано

-средно

-среднодоцно

-доцно

-доцно до многу доцно

-многу доцно

Прицветни листови: должина на листот во однос на должината на плодот

-покуси

-еднакви

-подолги

Прицветни листови: густина

-слаба

-средна

-изразена

Плод: големина

-многу мал

-мал

-среден

-голем

-многу голем

Плод: форма

-округол

-издолжен

-јајчевиден

-кус полуцилиндричен

-долг полуцилиндричен

Време на зреење на плодот:

-многу рано

-многу рано до рано

-рано

-среднорано

-средно

-среднодоцно

-доцно

-доцно до многу доцно

-многу доцно

Плод: процент на костилка во однос на масата на плодот, рандман
-многу низок

-среден
-висок
-многу висок

CYDONIA MILL. – ДУЊА

Сорта: (име и општо познати синоними)
Техника на размножување:
Забелешка според кои својства сортата се разликува од другите сорти слични на неа:
Карактеристики на сортите и степен на изразеност на одделни својства:
Овошка: форма на растење
-исправена
-полуисправена
-раширена

Лист: форма
-елипсовидна
-јајцевидна
-овална
-округла
Плод: вообичаена форма
-округла
-овална
-крушковидна
-сплесната
-неправилна
-правоаголна

FRAGARIA X ANANNASSA DUCH.-
ЈАГОДА

Сорта: (име и општо познати синоними)
Техника на размножување:
Забелешка според кои својства сортата се разликува од другите сорти слични на неа:
Карактеристики на сортите и степен на изразеност на одделни својства:
Цвет: положба во однос на листовите
-под листовите
-во височина на листовите
-над листовите
Плод: големина
-многу мал
-мал
-среден
-голем
-многу голем
Плод: вообичаена форма
-бубреговидна
-сферична
-округла
-издолжена
-многу издолжена
-цилиндрична

-клиновидна
-јајцевидна
-срцевидна
Плод: боја
-бело-жолта
-светлопортокалова
-портокалова
-портокалово-црвена
-црвена
-виолетова
-темновиолетова
Време на зреење на плодот (кога 50% од растенијата имаат зрели плодови):
-многу рано
-рано
-средно
-доцно
-многу доцно
Начин на плодносење:
-еднородни
-делумно ремонтантни
-ремонтантни

JUGLANS REGIA L. – ОРЕВ

Сорта: (име и општо познати синоними)
Техника на размножување:
Забелешка според кои својства сортата се разликува од другите сорти слични на неа:
Карактеристики на сортите и степен на изразеност на одделни својства:
Време на потерување на пупките:
-екстремно рано
-многу рано до рано
-рано
-среднорано
-средно
-среднодоцно

-доцно
-доцно до многу доцно
-многу доцно
Дрво: тип на женскиот цвет
-прост
-сложен
Дрво: тип на гранки со женски цветови
-неодреден
-одреден
Време на зреење на плодот:
-рано
-среднорано
-средно
-среднодоцно
-доцно

MALUS MILL. – ЈАБОЛКО

Сорта: (име и општо познати синоними)
Техника на размножување:
Забелешка според кои својства сортата се разликува од другите сорти слични на неа:

Карактеристики на сортите и степен на изразеност на одделни својства:

Овошка: бујност, развиеност

- слаба
- средна
- силна

Плод: форма

- округла
- округло-издолжена
- кусо округло-издолжена
- сплесната
- округло-сплесната (сферична)
- издолжена
- многу издолжена
- издолжено-сплесната
- елипсовидна
- елипсовидно- издолжена
- правоаголна
- правоаголно-издолжена
- правоаголно-сплесната

Плод: боја на покожица

- портокалова
- црвена
- виолетова
- жолта
- црвено жолта
- зелена

Време на цутење (почеток -кога 10% од цветовите се отворени):

- многу рано
- рано
- средно
- доцно
- многу доцно

Сорти на подлога

Овошка: развиеност

- слаба
- средна
- силна

Дрво: број на изданоци во основата

- многу малку
- малку
- средно
- многу
- изразено многу

OLEA EUROPEA L.- МАСЛИНКА

Сорта: (име и општо познати синоними)
Техника на размножување:
Забелешка според кои својства сортата се разликува од другите сорти слични на неа:

Карактеристики на сортите и степен на изразеност на одделни својства:

Време на цутење:

- рано
- средно
- доцно

Вид цутови:

- функционално машки
- функционално женски

Големина на плод:

- ситен
- среден

-крупен

Плод: форма

- издолжена
- елипсовидна
- округла

Плод: обвивка

- отсутствува
- присуствува

Плод: форма на врвот

- округла
- исечена
- вдлабната

Плод: широчина на вдлабнатината кон петелката

- тесна
- средно широка
- широка

PRUNUS AMYGDALUS BATSCH. – БАДЕМ

Сорта: (име и општо познати синоними)
Техника на размножување:
Забелешка според кои својства сортата се разликува од другите сорти слични на неа:

Карактеристики на сортите и степен на експресија на одделни својства:

Време на почеток на цутење:

- многу рано
- многу рано до рано

- рано
- среднорано
- средно
- среднодоцно
- доцно
- доцно до многу доцно
- многу доцно

Цвет: боја

- бела
- розево-бела
- розева

Време на зреење

-многу рано
-рано
-средно
-доцно
-многу доцно

Коска : форма на врвот

-сплесната

-округла

-шилеста

Јатка : форма

-тесно- елипсовидна
-елипсовидна
-широко- елипсовидна
-многу широкоелипсовидна

PRUNUS ARMENIACA L. - КАЈСИЈА

Сорта: (име и општо познати синоними)

Техника на размножување:

Забелешка според кои својства сортата се разликува од другите сорти слични на неа:

Карактеристики на сортите и степен на изразеност на одделни својства:

Плод: големина

-мал
-среден
-голем

Плод: длабочина на вдлабнатината кон петелката

-плитка
-средна
-длабока

Плод: основна боја на покожицата

-бела
-кремасто-жолта

-светлопортокалова

-портокалова

-темнопортокалова

Плод: боја на месото

-бела
-кремаста
-светлопортокалова
-портокалова
-темнопортокалова

Време на почеток на цутење (5-10% отворени цутови):

-рано
-средно
-доцно

Време на зреење на плодот:

-многу рано
-рано
-средно
-доцно
-многу доцно

PRUNUS AVIUM L., PRUNUS CERASUS L.

– ЦРЕША И ВИШНА

Сорта: (име и општо познати синоними)

Техника на размножување:

Забелешка според кои својства сортата се разликува од другите сорти слични на неа:

Карактеристики на сортите и степен на изразеност на одделни својства:

Време на цутење:

-многу рано
-рано
-средно
-доцно
-многу доцно

Плод: големина

-многу мал

-мал

-среден

-голем

-многу голем

Плод: боја на покожица

-жолта
-портокалово-црвена
-жолто-црвена на бледојолта основна боја
-жолто-црвена
-махагони
-црна

Плод: време на зреење

-многу рано
-рано
-средно
-доцно
-многу доцно

PRUNUS DOMESTICA L. – СЛИВА

Сорта: (име и општо познати синоними)

Техника на размножување:

Забелешка според кои својства сортата се разликува од другите сорти слични на неа:

Карактеристики на сортите и степен на изразеност на одделни својства:

Плод: големина на плод

-многу мал

-мал

-среден

-голем

-многу голем

Плод: форма

-округла
-округло-сплесната
-овална
-издолжена

Плод: основна боја на покожица

- белузликава
- зелена
- жолто-зелена
- жолта
- портокалово-жолта
- црвена
- виолетова
- виолетово-сина

Плод: боја на месото

- белузликава
- жолта
- жолто-зелена
- зелена
- портокалова
- црвена

Костилка: одвојување од месото

- каланка
- полукаланка
- глоѓуша

Костилка: големина во однос на плодот

- мала
- средна
- голема

Време на зреење на плодот:

- многу рано
- рано
- средно
- доцно
- многу доцно

PRUNUS PERSICA L. Batsch. – ПРАСКА**Сорта: (име и општо познати синоними)****Техника на размножување:****Забелешка според кои својства сортата се разликува од другите сорти слични на неа:****Карактеристики на сортите и степен на изразеност на одделни својства:****Потерување на цветни пупки (цијанидна боја):**

- отсуствува
- присуствува

Време на почеток на цутење:

- многу рано
- рано
- средно
- доцно
- многу доцно

Цвет: форма

- розовиден
- свонест

Венечни ливчиња: големина

- многу мали
- мали
- средни
- големи

-многу големи

Петелка: медна жлезда

- отсуствува
- присутно

Петелка: форма на медната жлезда

- округла
- бубреговидна

Плод: влакненца, мов

- отсутни
- присутни

Плод: основна боја на месото

- бела
- жолта до портокалово-жолта
- црвена

Костилка: одвојување од месото

- каланка (се одвојува)
- глоѓуша (не се одвојува)

Време на зреење на плодот:

- многу рано
- рано
- средно
- доцно
- многу доцно

PRUNUS SALICINA L. – ЈАПОНСКА СЛИВА**Сорта: (име и општо познати синоними)****Техника на размножување:****Забелешка според кои својства сортата се разликува од другите сорти слични на неа:****Карактеристики на сортите и степен на изразеност на одделни својства:****Плод: големина**

- многу мал
- мал
- среден
- голем
- многу голем

Плод: основна боја на покожицата:

- белузликава
- зелена
- жолто-зелена
- жолта
- портокалово-жолта
- црвена
- виолетова
- виолетово-сина
- темносина

Плод: боја на месо

- белузликава
- жолта
- жолто-зелена
- зелена

-портокалова
-црвена
Време на цутење:
-многу рано
-рано
-средно
-доцно
-многу доцно

Време на зреење на плодот:
-многу рано
-рано
-средно
-доцно
-многу доцно

PYRUS COMMUNIS L.- КРУША

Сорта: (име и општо познати синоними)
Техника на размножување:
Забелешка според кои својства сортата се разликува од другите сорти слични на неа:
Карактеристики на сортите и степен на изразеност на одделни својства:
Време на цутење (полно цветање):
-многу рано
-рано
-средно
-доцно
-многу доцно
Плод: големина
-многу мал
-мал
-среден
-голем
-многу голем
Плод: форма (надолжен пресек)
-вдлабната
-рамна

-испакната
Плод: должина
-многу кус
-кус
-среден
-долг
-многу долг
Плод: основна боја на покожица
-зелена
-жолто-зелена
-жолта
-црвена
Плод: должина на дршка
-куса
-средна
-долга
Време на зреење на плодот:
-многу рано
-рано
-средно
-доцно
-многу доцно

RIBES SILVESTRE MERT ET KOCH., RIBES NIVEUM LINDL. - ЦРВЕНА И БЕЛА РИБИЗЛА

Сорта: (име и општо познати синоними)
Техника на размножување:
Забелешка според кои својства сортата се разликува од другите сорти слични на неа:
Карактеристики на сортите и степен на експресија на одделни својства:
Време на зреење:
-многу рано
-рано
-средно
-доцно
-многу доцно

Должина на гроздот:
-многу кус
-кус
-средно долг
-долг
-многу долг
Зрно: големина
-многу мало
-мало
-средно
-големо
-многу големо
Зрно: боја
-бела
-бело-жолта
-розева
-црвена

RIBES IUVA CRISPA L.- ОГРОЗД

Сорта: (име и општо познати синоними)
Техника на размножување:
Забелешка според кои својства сортата се разликува од другите сорти слични на неа:
Карактеристики на сортите и степен на изразеност на одделни својства:

Плод: големина
-многу мал
-мал
-среден
-голем
-многу голем
Плод: форма
-округла
-елипсовидна

-крушковидна

Плод: боја

-жолта

-жолто-зелена

-зелена со бели линии

-зелена

-црвена

Време на зреење:

-многу рано

-рано

-средно

-доцно

-многу доцно

RIBES NIGRUM L.- ЦРНА РИБИЗЛА

Сорта: (име и општо познати синоними)

Техника на размножување:

Забелешка според кои својства сортата се разликува од другите сорти слични на неа:

Карактеристики на сортите и степен на изразеност на одделни својства:

Жбун: висина

-ниска

-средна

-висока

Плод: големина

-многу мал

-мал

-среден

-голем

-многу голем

Време на зреење

-многу рано

-рано

-средно

-доцно

-многу доцно

RUBUS Subgenus EUBATUS Sect.

MORIFERI and URSINI- КАПИНА и

ХИБРИДИ НА КАПИНАТА

Сорта: (име и општо познати синоними)

Техника на размножување:

Забелешка според кои својства сортата се разликува од другите сорти слични на неа:

Карактеристики на сортите и степен на изразеност на одделни својства:

ЖБУН: хабитус (начин на растење)

-исправен

-исправен до полуисправен

-полуисправен

-полуисправен до раширен

-раширен

Присуство на боцки:

-отсуствува

-присуствува

Плод: големина

-многу мал

-мал

-среден

-голем

-многу голем

Време на зреење на плодот:

-многу рано

-рано

-средно

-доцно

-многу доцно

RUBUS IDAEUS L. – МАЛИНА

Сорта: (име и општо познати синоними)

Техника на размножување:

Забелешка според кои својства сортата се разликува од другите сорти слични на неа:

Карактеристики на сортите и степен на изразеност на одделни својства:

Жбун: број на млади изданоци

-многу малку

-малку

-средно

-многу

-премногу

Нероден изданок: боја

-сивкасто кафена

-сивкасто кафена до кафена

-кафена до виолетова

-виолетова

Плод: боја

-жолта

-црвена

-темноцрвена

-портокалова

-виолетова

-црна

Плод: големина

-многу мал

-мал

-среден

-голем

-многу голем

Плод: однос должина/ широчина

-должина еднаква на широчина

-должина поголема од широчина

-должина многу поголема од широчина

Начин на плодносење:

-еднородна

-ремонтантна

Време на зреење на плодовите од

еднородни сорти:

-многу рано

-рано

-средно

- доцно
- многу доцно

VACCINIUM L. –БОРОВИНКА

Сорта: (име и општо познати синоними)
Техника на размножување:
Забелешка според кои својства сортата се разликува од другите сорти слични на неа:
Карактеристики на сортите и степен на изразеност на одделни својства:
Време на цутење:
 -рано
 -средно
 -доцно
Време на зреење:
 -рано
 -средно
 -доцно

Форма на зрно:
 -округла
 -округло-сплесната
Големина на зрно:
 -ситен
 -среден
 -крупен
Боја на плод:
 -светлосина боја
 -темносина боја
Паѓање на плодови:
 -присутно
 -отсуствува

ZYZIPHUS JUJUBA Mill. – КИНЕСКА УРМА

Сорта: (име и општо познати синоними)
Техника на размножување:
Забелешка според кои својства сортата се разликува од другите сорти слични на неа:
Карактеристики на сортите и степен на изразеност на одделни својства:
Време на цутење:
 -доцно
 -средно
 -рано
Форма на плод:
 -елипсовиден
 -овален во вид на осмица

Родни гранчиња:
 -основни со должина 30-150 цм
 -странични куси 15-30цм
 -куси
Време на зреење:
 -рано
 -средно
 -доцно
Дрво:
 -без боцки
 -со боцки
Големина на плод:
 -ситен
 -среден
 -крупен

DIOSPYRUS KAKI L. (F. Trumb) – ЈАПОНСКО ЈАБОЛКО

Сорта: (име и општо познати синоними)
Техника на размножување:
Забелешка според кои својства сортата се разликува од другите сорти слични на неа:
Карактеристики на сортите и степен на изразеност на одделни својства:
Време на цутење:
 -рано
 -средно
 -доцно
Тип на цут:
 -машки (ситни)
 -женски (ситни)
 -хермофродитни (крупни)
Големина на плод:
 -ситен
 -среден
 -крупен
 -многу крупен

Форма на плод
 -округол
 -цилиндричен
 -овален
 -конусовиден
 -долгнавест
Боја на покожица
 -светлозелена
 -светложолта
 -портокалово-црвена
Трпкавост на плод:
 -трпкав
 -не трпкав
 -преодна група
Боја на месо:
 -жолто
 -жолто-портокалово
 -портокалово-кафеаво
Време на зреење:
 -рано
 -средно
 -доцно

MESPILUS GERMANICA L.– МУШМУЛА

Сорта: (име и општо познати синоними)

Техника на размножување:

Забелешка според кои својства сортата се разликува од другите сорти слични на неа:

Карактеристики на сортите и степен на изразеност на одделни својства:**Време на цутење:**

-рано

-средно

-доцно

Големина на плод:

-ситен

-среден

-крупен

Форма на плод:

-крушковиден

-сплеснато-топчест

-сплеснат

ARONIA MELANOCARPA L. – АРОНИЈА

Сорта: (име и општо познати синоними)

Техника на размножување:

Забелешка според кои својства сортата се разликува од другите сорти слични на неа:

Карактеристики на сортите и степен на изразеност на одделни својства:**Време на цутење:**

-рано

-средно

-доцно

Време на зреење:

-рано

-средно

-доцно

Големина на плод:

-ситен

-среден

-крупен

Висина на цбун:

-ниско

-средно

-високо

PUNICA GRANATUM L.– КАЛИНКА

Сорта: (име и општо познати синоними)

Техника на размножување:

Забелешка според кои својства сортата се разликува од другите сорти слични на неа:

Карактеристики на сортите и степен на изразеност на одделни својства:**Видови гранки:**

-силни (со 15-100 цм)

-предвремен (0.5 – 15цм)

-слаби тенки (15 – 25 цм)

-долги (15 – 20 цм)

Вид цут големина:

-крупен – нормален со развиен долг плодник

-ситен – со недоразвиен плодник и кусо

стебленце

Големина на плод:

-ситен

-среден

-крупен

Форма на плод:

-округол

-округло-сплеснат

Форма на лист:

-елипсовиден

-долгнавест

Боја на покожица:

-светложолта

-жолта

-жолто – зелена

-зелена

Време на зреење:

-рано

-средно

-доцно

ACTINIDIA CHINENSIS L. – АКТИНИДИЈА

Сорта: (име и општо познати синоними)

Техника на размножување:

Забелешка според кои својства сортата се разликува од другите сорти слични на неа:

Карактеристики на сортите и степен на изразеност на одделни својства:**Време на цутење:**

-рано

-средно

-доцно

Вид цветови:

-функционално машки

-функционално женски

Форма на плод:

-јајцевиден

-цилиндричен

-елипсовиден

-овален

Боја на месо:

-жолтеникава

-жолто-зелена

-зелена

Големина на плод:

- ситен
- среден
- крупен

Време на зреење:

- рано
- средно
- доцно

FICUS CARICA L.- СМОКВА

Сорта: (име и општо познати синоними)

Техника на размножување:

Забелешка според кои својства сортата се разликува од другите сорти слични на неа:

Карактеристики на сортите и степен на изразеност на одделни својства:

Тип на цутови:

- женски со развиен толчник
- женски со недоразвиен толчник
- женски со кусо столбче
- машки цутови

Плод:

- пукање на покожица
- непукање на покожица

Големина на плод:

- ситен
- среден
- крупен

Форма на плод:

- јајцевидна
- крушковидна

Боја на покожица:

- светложолта
- жолто-зелена
- златно-жолта
- зелено-жолта

CASTANEA SATIVA L. – КОСТЕН

Сорта: (име и општо познати синоними)

Техника на размножување:

Забелешка според кои својства сортата се разликува од другите сорти слични на неа:

Карактеристики на сортите и степен на изразеност на одделни својства:

Бујност на дрвото:

- слабобујно
- среднобујно
- многубујно

Време на цутење:

- рано

- средно
- доцно

Форма на плод:

- округол
- округло-сплеснат
- издолжен
- елипсовидно-троаголен

Боја на плод:

- светлокафејава
- темнокафејава

Број на плодови во клапина:

- еден
- два
- повеќе

ROSA SP L. - ШИПКА

Сорта: (име и општо познати синоними)

Техника на размножување:

Забелешка според кои својства сортата се разликува од другите сорти слични на неа:

Карактеристики на сортите и степен на изразеност на одделни својства:

Време на зреење:

- рано
- средно
- доцно

Боја на плод:

- портокалова
- црвена
- темноцрвена

Трнливост на жбун:

- со боцки
- без боцки

Форма на плод:

- округол
- округло-сплеснат
- издолжен

Големина на плод:

- ситен
- среден
- крупен

ПРИЛОГ 3: Постапки и методи за избор, добивање и одржување на матични растенија и саден материјал

1. Постапки и методи за избор, добивање и одржување на матични растенија

1.1 Избор, добивање и одржување на предосновни (предбазични) матични растенија

(1) Во случај кога сортите се во произведен, колекциски или опитен сортен насад, за предосновни (предбазични) матични растенија се избираат растенија кои имаат помолошки и други својства карактеристични за сортата, а се значајни за производството.

(2) Во случај кога вегетативно размножените подлоги се во матичен насад за подлоги или се во опитен насад со подлоги, за предосновни матични растенија се избираат здрави и развиени растенија со познати својства.

(3) За предосновни матични растенија наменети за производство на генеративни подлоги (семе), се избираат визуелно здрави и добро развиени растенија. Генеративните подлоги треба да бидат што повеќе воедначени и добро развиени.

(4) Материјалот за размножување од избраните растенија се сади во посебни садови (контејнери) со стерилизиран супстрат. Калем гранките од соодветните сорти се калемат на официјално сертифицирани подлоги од категоријата предосновен материјал. Добиените растенија на овој начин стануваат растенија кандидати за предосновни матични растенија (во понатамошниот текст: растенија кандидати, кои посебно се обележуваат.

(5) Растенијата кандидати за кои е утврдено дека се здрави согласно постапките и методите од сертификациските шеми утврдени со Законот за здравјето на растенијата, се вклучуваат во колекцијата на предосновни (предбазични) матични растенија.

(6) Предосновните матични растенија, со исклучок на растенијата за производство на семе за одгледување на генеративни подлоги, се одржуваат во расадникот во стерилизиран супстрат во садови, изолирани од површината на почвата и во услови во кои не е можна зараза преку корен, полен или од воздушни и почвени вектори. Од секоја сорта се одржува ограничен број предосновни матични растенија. Секое предосновно матично растение треба да биде означено, за да се обезбеди понатамошно следење и стручна контрола на сортната чистота.

(7) Дел од материјалот за размножување од секое предосновно матично растение може да се чува во лабораторија, во "in vitro" услови, како резервен предосновен материјал. При преминување на материјалот од "in vitro" во услови на адаптација, потребно е да се провери неговата сортна чистота.

1.2. Добивање и одржување на основни (базични) матични растенија

(1) Основни (базични) матични растенија се добиваат од официјално сертифициран материјал за размножување, произведен од предосновни матични растенија. Доколку за добивање на матични растенија се употреби официјално сертифициран материјал за размножување од основни (базични) растенија, така добиените матични растенија се обележуваат како основни матични растенија од II генерација.

(2) Доколку основните матични растенија се добиваат со калемење, тогаш подлогите на кои се врши калемењето, треба да бидат официјално сертифицирани од категориите основен или предосновен материјал. Во случај кога растенијата се од родот *Prunus L.*, како подлоги за добивање на основни

матични растенија може да се користат семенци добиени од категоријата сертифицирано семе и одгледани во услови соодветни за одржување на основни матични растенија и оддалечени најмалку 300 метри од останатите растенија од родот *Prunus L.*.

(3) Основните матични растенија се садат на почва на која најмалку 4 години не се одгледувале садници.

(4) Основните матични растенија треба да се одржуваат како хомоген насад опкружен со најмалку 3 метри чист незатревен појас. Доколку триметарскиот појас е затревен, истиот треба редовно да се коси. Насадот со основни матични растенија треба да овозможи пристап за непречено проверување на здравствената состојба и сортната чистота на растенијата.

(5) Во матичниот насад може да се посадат основни матични растенија и основни матични растенија од II генерација, под услов истите да бидат посадени во одвоени делови во насадот. Најмала широчина на појасот кој ги одвојува деловите, треба да биде двојно меѓуредово растојание на садење на растенијата. Во спротивен случај, таквиот матичен насад се смета како насад на основни матични растенија од II генерација. Секое основно матично растение во насадот треба да биде означено.

(6) Без оглед на претходниот став, во основниот матичен насад за производство на подлоги или семе, овошните видови и сорти, односно типовите подлоги треба да бидат посадени во одвоени редови кои треба да бидат означени. Доколку во редот се посадени повеќе различни овошни видови или сорти, односно типови подлоги, најмалото растојание меѓунив треба да биде 2 метри.

(7) Ако со визуелни прегледи, односно со анализи на земените примероци се утврди дека основните матични растенија не се сортно чисти, треба веднаш да се отстранат од насадот каде што се одгледуваат основните матични растенија.

(8) Ако матичните растенија се отстранети од здравствени причини, на празните места не може да се садат нови матични растенија во период од две вегетациски сезони.

1.3. Избор и одржување на САС (стандардни) матични растенија

(1) За САС (стандардни) матични растенија се избираат растенија кои треба да ги исполнат следните услови:

- да имаат добра вегетативна развиеност;
- да се сортно чисти и типични за видот и сортата според морфолошките и помолошките својства;
- да се здрави, без симптоми на штетни организми кои можат да влијаат врз квалитетот на материјалот за размножување, наведени со Законот за здравјето на растенијата;
- да се добро одржувани со соодветна агротехника.

(2) Матичните растенија не треба да се наменети за производство на плодови.

(3) Матичните растенија се одржуваат во матични насади кои се хомогено засадени. Овошните видови или сортите треба да бидат посадени во одвоени редови. Секое матично растение треба да биде означено за да се обезбеди следење и стручна контрола на сортната чистота и здравствена состојба.

(4) Ако со визуелни прегледи, односно со анализи на земените примероци се утврди дека САС матични растенија не се сортно чисти, треба веднаш да се отстранат од насадот каде што се одржуваат матичните растенија.

2. Постапки и методи за добивање на саден материјал

2.1. Добивање на категорија сертифициран саден материјал

(1) Сертифицираниот саден материјал се произведува во расадник од материјал за размножување произведен од основни матични растенија. Доколку сертифицираниот саден материјал се произведува со калемење, во тој случај материјалот за размножување се калеми на конечно сертифицирани вегетативни подлоги кои имаат еднаква категорија или на подлоги произведени од официјално сертифицирано семе (генеративни подлоги) согласно точка 2.3 од овој прилог.

(2) Површината на која се подигнува расадникот и заштитниот појас, треба да ги исполнуваат условите согласно Законот за здравјето на растенијата.

(3) Површината на која се произведува сертифициран саден материјал, треба да биде одделена од површината на која се произведува саден материјал од категоријата САС, најмалку 2 метри чист појас. Во случај на затревеност, појасот треба редовно да се коси.

(4) Во расадникот, растенијата треба да бидат хомогено засадени. Овошните видови или сортите треба да бидат посадени во одвоени редови. Доколку во еден ред има посадено повеќе различни овошни видови или сорти, во тој случај секој почеток на новиот овошен вид или сорта треба да биде означен.

(5) Во текот на вегетација, садниците визуелно се прегледуваат во расадникот, во поглед на сортна чистота, врз основа на фенотипските својства. Сортно нетипичните садници се уништуваат.

2.2. Добивање на категорија САС (стандарден) саден материјал

САС саден материјал се произведува во расадник од материјал за размножување добиен од САС матични растенија или од матични растенија кои потекнуваат од сертифициран саден материјал.

2.3. Добивање на категорија сертифицирано семе

Сертифицирано семе за производство на подлоги може да се добие само од основни матични растенија за производство на семе, кои се добиени и одржувани согласно постапките опишани во точка 1.2 од овој прилог.

ПРИЛОГ 4: Методи за вршење стручна контрола на семе кај овошните растенија

Стручната контрола на квалитетот на семето од овошни видови опфаќа одредување на аналитичка чистота и животоспособност на семето. За анализа се зема средна проба (семе од различни вреќи или кесиња каде се чува). Големината на пробата за анализа треба да изнесува најмалку:

- 30 гр за актинидија и шипка
- 50 гр за аронија
- 100 гр за јаболко, круша, дуња
- 200 гр за магрива, дива цреша, вишна, цитруси и јапонско јаболко
- 500 гр за слива, џанка, маслинка, фисташка, лешник, кинеска урма
- 1000 гр кајсија, бадем
- 1500 гр праска
- 2000 гр орев

Метод за одредување на аналитичка чистота на семето

За одредување на аналитичка чистота, се земаат две просечни проби од по:

- 50 гр за јаболко, круша, дуња, 100 гр за магрива, дива цреша, вишна, цитруси и јапонско јаболко, 250 гр за слива, џанка, маслинка, фисташка, лешник и конеска урма, 500 гр за кајсија, праска и бадем, 1000 гр за орев, 25 грама за аронија, 15 гр за актинидија и шипка. Семето се дели на три дела за одредување на процентуалната застапеност на здрави (неоштетени) семки, застапеност на оштетени семки, како и присуство на разни примеси.

Метод за одредување на животоспособност на семето

Животоспособноста на семето се одредува со методот на боење со индигокармин, според кој живите 'ркулци и котиледони не се обојуваат, додека неживите се обојуваат. Две просечни проби по 100 семки од сите овошни видови се киснат еден до два дена во дестилирана вода.

Коската од коскестите овошни видови претходно се крши и се отстранува. Потоа, семето се лупи и се става да отстои три часа во раствор на индигокармин (1 до 2 г на литар). Потоа семето се промива со дестилирана вода и се бројат обоените (мртви) и необоените (живи семки), со што се утврдува процентот на животоспособно семе.

Алтернативна метода за одредување на животоспособност на семето.

За одредување на животоспособноста на семето, може да се користи и методот на боење со тетразол (2,3,5 трифенил тетразол хлорид). Се замаат две просечни проби по 100 семки и се зарежува лушпата од страната на тапиот крај на семето. Потоа семето се потопува во вода и се остава една ноќ на собна температура. Наредниот ден водата се заменува со 1% тетразол и се става на темно во термостат на температура од 35°C за време од 24 часа. Потоа семето се промива со обична вода, се лупи со игла и се оценува обоеноста. Живите семки се бојат со црвена или малинова боја, а мртвите семки не се бојат.

Животоспособни се семките со следните начини на обојување:

- а) наполно обоени,
- б) котиледони кои сосема мал дел не се обоени,
- в) незначителен дел од коренчето е необоен, и
- г) незначителен дел од коренчето и котиледоните е необоен.

Неживотоспособни се семките кај кои:

- а) поголем дел од котиледоните се необоени,
- б) поголем дел од коренчето е необоен,
- в) поголем дел од коренчето и котиледоните се необоени,
- г) целосно се необоени,
- д) недоразвиени и гнили,
- ѓ) штури,
- е) повредени од штетници.

Прилог 5

Снабдувач _____
 Адреса / тел / факс / e – mail _____
 Регистарски број (РБС) _____
 Место на производство _____

ЕВИДЕНЦИЈА
за произведен материјал за размножување и
саден материјал од овошни растенија за _____ година

Р. бр.	Категорија на материјал за размножување и саден материјал* и здравствен статус **	Вид на материјал за размножување и саден материјал ***	Овошен вид	Сорта, тип, селекција	Подлога	Количина (број)	Број на партија	Место на производна парцела	Број на сертификат за конечно сертифициран материјал за размножување и саден материјал

* Предосновен

Основен материјал, Основен материјал II генерација
 Сертифициран
 Стандарден (САС)

** Безвирусен (Б.В.)

Тестиран на вируси (Т.В.)

*** Семе

Резници
 Ожилени резници
 Изданоци
 Избојци
 Калем гранки
 Семенци
 Окуланти
 Овошни садници
 Розети од јагоди

Снабдувач:

_____ (Име и презиме)

М.П.

Прилог 6

Снабдувач _____
 Адреса / тел / факс / e – mail _____
 Регистарски број (РБС) _____
 Место на производство _____

ЕВИДЕНЦИЈА
за употребен материјал за размножување и
саден материјал од овошни растенија

Р. бр	Категорија на материјал за размножување и саден материјал* и здравствен статус**	Вид на материјал за размножување и саден материјал ***	Овошен вид	Сорта, тип, Селекција	Подлога	Број на партија ^a	Место на производна парцела	Количина (број)		Број на сертификат за коначно сертифициран материјал за размножување и саден материјал
								Сопствено произведен	Набавен	

* Предосновен

Основен материјал, Основен материјал II генерација
 Сертифициран
 Стандарден (САС)

** Безвирусен (Б.В.)

Тестиран на вируси (Т.В.)

*** Семе

Резници
 Ожилени резници
 Изданоци
 Избојци
 Калем гранки
 Семенци
 Окуланти
 Овошни садници
 Розети од јагоди

Снабдувач:

(Име и презиме)

М.П.

Прилог 7

Снабдувач _____
 Адреса / тел / факс / e – mail _____
 Регистарски број (РБС) _____
 Место на производство _____

ЕВИДЕНЦИЈА
за продаден материјал за размножување и
саден материјал од овошни растенија _____ година

Р. бр.	Категорија на материјал за размножување и саден материјал* и здравствен статус**	Вид на материјал за размножување и саден материјал***	Овошен вид	Сорта, тип, селекција	Подлога	Количина (број)	Број на партија	Број на сертификат за конечно сертифициран материјал за размножување и саден материјал

* Предосновен
 Основен материјал, Основен материјал II генерација
 Сертифициран
 Стандарден (САС)

** Безвирусен (Б.В.)
 Тестиран на вируси (Т.В.)

*** Семе
 Резници
 Ожилени резници
 Изданоци
 Избојци
 Калем гранки
 Семенци
 Окуланти
 Овошни садници
 Розети од јагоди

Снабдувач:

_____ (Име и презиме)

М.П.

Прилог 8

Снабдувач _____
 Адреса / тел / факс / е – мај _____
 Регистарски број (РБС) _____
 Место на производство _____

ЕВИДЕНЦИЈА
за набавен материјал за размножување и
саден материјал на овошни растенија од домашно потекло и од увоз
 во _____ година

Р. бр.	Категорија на материјал за размножување и саден материјал* и здравствен статус **	Вид на материјал за размножување и саден материјал ***	Овошен вид	Сорта, тип, селекција	Подлога	Број на партија	Количина (број)		Број на сертификат за конечно сертифициран материјал за размножување и саден материјал	
							Домашно потекло	Увоз	Домашно потекло	Увоз

* Предосновен
 Основен материјал, Основен материјал II генерација
 Сертифициран
 Стандарден (САС)

** Безвирусен (Б.В.)
 Тестиран на вируси (Т.В.)

*** Семе
 Резници
 Ожилени резници
 Изданоци
 Избојци
 Калем гранки
 Семенци
 Окуланти
 Овошни садници
 Розети од јагода

Снабдувач: _____
 (Име и презиме)

М.П.

Прилог 9

До
 Министерство за земјоделство,
 шумарство и водостопанство - Управа за семе и саден материјал

- Официјален орган за сертификарање

ПРИЈАВА
 за стручна контрола на матични растенија од овошни видови

Снабдувач _____
 Адреса / тел / факс / e – mail _____
 Регистарски број (РБС) _____
 Место на производство _____

Р. Бр.	Категорија на матични растенија * и здравствен статус**	Вид на матични растенија ***	Овошен вид	Сорта, тип, селекција	Подлога	Број растенија	Место на производна парцела	Документи за потекло на исходниот материјал за матичните растенија (сертификати, декларација, Број, датум)

* Предосновни
 Основни и Основни II генерација
 Стандардни (САС)

**Безвирусни (Б.В.)
 Тестирани на вируси (Т.В.)

*** Матични растенија за калем гранки
 Матични растенија за резници, избојци и изданоци
 Матични растенија за генеративни подлоги (семе)
 Матични растенија за розети од јагода

Кон пријавата да се достави вцртана скица на матичните растенија

Датум _____
 Место _____

Снабдувач:

_____ (Име и презиме)

М.П.

Прилог 10

Официјален орган за сертифицирање

ЗАПИСНИК бр. _____

за извршена стручна контрола на матични растенија од овошни видови

Снабдувач _____
 Адреса / тел / факс / е – mail _____
 Регистарски број (РБС) _____
 Место на производство _____

Р. бр.	Категорија на матични растенија * и здравствен статус**	Вид на матични растенија ***	Овошен вид	Сорта, тип, селекција	Подлога	Број растенија	Место на производна парцела	Потекло на исходниот материјал за матичните растенија (сертификат, декларација, број, датум)

Забелешка _____

* Предосновни
 Основни и Основни II генерација
 Стандардни (САС)

*** Матични растенија за калем гранки
 Матични растенија за резници, избојци и изданоци
 Матични растенија за генеративни подлоги (семе)
 Матични растенија за розети од јагода

**Безвирусни (Б.В.)
 Тестирани на вируси (Т.В.)

Датум _____

За снабдувачот:

(Име и презиме)

Овластено стручно лице:

(Име и презиме)

М.П.

Прилог 11

Официјален орган за сертифицирање

СЕРТИФИКАТ бр. _____

за извршена стручна контрола на матични растенија од овошни видови

Снабдувач _____
 Адреса / тел / факс / е – mail _____
 Регистарски број (РБС) _____

Р. бр.	Категорија на матични растенија * и здравствен статус**	Вид матични растенија ***	Овошен вид	Сорта, тип, селекција	Подлога	Број растенија	Место на производна парцела	Потекло на исходниот материјал за матичните растенија (сертификат, декларација, број, датум)

Забелешка _____

* Предосновни
 Основни и Основни II генерација
 Стандардни (САС)

*** Матични растенија за калем гранки
 Матични растенија за резници, избојци и изданоци
 Матични растенија за генеративни подлоги (семе)
 Матични растенија за розети од јагода

**Безвирусни (Б.В.)
 Тестирани на вируси (Т.В.)

Врз основа на чл. 17 и 59 од Законот за семенски и саден материјал за земјоделски растенија (Сл. весник на РМ бр. 39/06, 89/08, 171/10 и 53/11) и записникот број _____ од _____ 201_ година за извршена стручна контрола на произведениот материјал за размножување и саден материјал се потврдува дека производството на наведениот материјал за размножување и саден материјал е извршено под контрола на стручно и овластено лице од Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Овластено стручно лице

Датум _____

(Име и презиме)

М.П.

Прилог 12

Министерство за земјоделство,
шумарство и водостопанство
- Управа за семе и саден материјал

СЕРТИФИКАТ бр. _____

ЗА КОНЕЧНО СЕРТИФИЦИРАНИ МАТИЧНИ РАСТЕНИЈА
за производство на материјал за размножување и саден материјал
од овошни растенија

Снабдувач _____
Адреса / тел / факс / е – mail _____
Регистарски број (РБС) _____

Р. бр.	Категорија на матични растенија * и здравствен статус	Вид на матични растенија	Место, локација	Овошен вид	Сорта, тип, селекција	Подлога	Број матични растенија	Број и датум на сертификат за	
								Стручна контрола на матични растенија	Здравствена состојба на матични растенија

Забелешка _____

Датум _____

Стручно лице

(Име и презиме)

М.П.

Прилог 13

До
 Министерство за земјоделство,
 шумарство и водостопанство -Управа за семе и саден материјал

- Официјален орган за сертификарање

ПРИЈАВА

За стручна контрола на производството на материјал за размножување и
 саден материјал од овошни растенија за _____ година

Снабдувач _____
 Адреса / тел / факс / е – mail _____
 Регистарски број (РБС) _____

Р. бр.	Категорија на материјал за размножување и саден материјал* и здравствен статус**	Вид на материјал за размножување и саден материјал***	Овошен вид	Сорта, тип, селекција	Подлога	Количина (број, тежина за семе)	Број партија	Место на производство	Старост (година)	Потекло на материјалот за размножување употребен за производството	
										Сертификат за конечно сертифицирани матични растенија (број и датум)	Сертификат за набавен материјал за размножување (број, датум)

Место на производство _____

* Предосновен

Основен материјал, Основен материјал II генерација
 Сертифициран
 Стандарден (САС)

*** Семе

Резници
 Ожилени резници
 Изданоци
 Избојци
 Капем гранки
 Семенци
 Окуланти
 Овошни садници
 Розети од јагоди

**Безвирусен (Б.В.)
 Тестиран на вируси (Т.В.)

Датум _____
 Место _____

Пријавил: _____
 (Име и презиме)

М.П.

Прилог 14

Официјален орган за сертифицирање

ЗАПИСНИК бр. _____

за извршена стручна контрола на производството на материјал за размножување и саден материјал од овошни растенија за _____ година

Снабдувач _____

Адреса / тел / факс / е – mail _____

Регистарски број (РБС) _____

Место на производство _____

Р. бр.	Категорија на материјал за размножување и саден материјал* и здравствен статус **	Вид на материјал за размножување и саден материјал ***	Овошен вид	Сорта, тип, селекција	Полдига	Партија	Старост (година)	Количина (број)	Очекуван обем на производство на материјал за размножување (број, тежина за семе)	Потекло на материјалот за размножување употребен за производството		
										Сертификат за конечно сертифицирани матични растенија (број и датум)	Сертификат за материјал за размножување од сопствено производство (број, датум)	Сертификат за набавен материјал за размножување (број, датум)

Состојба и општ изглед на вегетативниот развој на материјалот за размножување и садниот материјал _____

Аналитичка чистота на семето % _____

Животоспособност на семето % _____

Забелешка _____

Датум _____

За снабдувачот:

(Име и презиме)

Овластено стручно лице:

(Име и презиме)

М.П.

Прилог 15

Официјален орган за сертифицирање

СЕРТИФИКАТ бр. _____

За извршена стручна контрола на производството на материјал за размножување и саден материјал од овошни растенија за _____ година

Снабдувач _____
 Адреса / тел / факс / е – mail _____
 Регистарски број (РБС) _____
 Место на производство _____

Р. бр.	Категорија на материјал за размножување и саден материјал и здравствен статус	Вид на материјал за размножување и саден материјал	Овошен вид	Сорта, тип, селекција	Подлога	Старост (година)	Број на партија	Количина (број, тежина за семе)	Аналитичка чистота на семе %	Животоспособност на семето %	Потребен број етикети			
											Подјединични	Етикети за збирно пакување	Вкупен број	

Забелешка _____

* Предосновен
 Основен материјал I и II генерација
 Сертифициран
 Стандарден (САС)

**Безвирусен (Б.В.)
 Тестиран на вируси (Т.В.)

***Семе
 Резници
 Ожилени резници
 Изданоци
 Избојци
 Калем гранки
 Семенци
 Окуланти
 Овошни садници
 Розети од јагоди

Врз основа на чл. 17 и 59 од Законот за семенски и саден материјал за земјоделски растенија (Сл. весник на РМ бр. 39/06, 89/08, 171/10 и 53/11) и записникот број _____ од _____201_ година за извршена стручна контрола на произведениот материјал за размножување и саден материјал се потврдува дека производството на наведениот материјал за размножување и саден материјал е извршено под контрола на стручно и овластено лице од Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Датум на издавање _____

Одговорно стручно лице _____

(Име и презиме)

М.П.

Прилог 16

Министерство за земјоделство,
шумарство и водостопанство
- Управа за семе и саден материјал

СЕРТИФИКАТ бр. _____

ЗА КОНЕЧНО СЕРТИФИЦИРАН МАТЕРИЈАЛ ЗА РАЗМНОЖУВАЊЕ
И САДЕН МАТЕРИЈАЛ

од овошни растенија за _____ година

Снабдувач _____

Адреса _____

Регистарски број (РБС) _____

Место на производство _____

Држава на производство _____

Р. бр.	Категорија на материјал за размножување и саден материал и здравствен статус	Вид на материјал за размножување и саден материјал	Овошен вид	Сорта, тип, селекција	Подлога	Старост (година)	Број на партија	Количина (број, тежина за семе)	Број и датум на сертификат за	
									Стручна контрола на материјал за размножување и саден амтеријал	Здравствена состојба на материјал за размножување и саден амтеријал

Забелешка _____

Датум на издавање _____

Одговорно стручно лице _____

(Име и презиме)

М.П.